

**РОЗВИТОК ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ ТА УПРОВАДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ
БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС**

ВПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УЧБОВИЙ ПРОЦЕС З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Аркуша А.О., Ізмайлова Н.І., Куделко В.Е., Королінська С.В., Павленко Є.Є.
Національний фармацевтичний університет

Основний зміст Болонської декларації, прийнятої 19 червня 1999 року, полягає в тому, що країни – учасниці зобов'язались до 2010 року привести свої освітні системи у відповідність до єдиного стандарту, який базується на положеннях міжнародної стандартної кваліфікації (МСКО).

Болонська угода пропонує впровадження кредитно – модульної системи, забезпечуючи цим більшу зацікавленість до європейської системи освіти.

Це буде сприяти залученню більшої кількості студентів з різних регіонів світу. Концепція кредитно – модульної системи передбачає розподіл учбового матеріалу на модулі. Кількість модулів в межах тієї чи іншої дисципліни може бути довільною.

Встановлюють, як правило, два (три) модульних контролю протягом семестру. Модульна оцінка з навчальної дисципліни – це сума балів, отриманих студентом в результаті виконання контрольного завдання під час модульного контролю. Оцінка за семестр (курс) навчання складається з суми модульних оцінок.

Реформування нашої системи освіти зіткнеться з труднощами, які безумовно будуть подолані. Важко буде і студентам, які будуть здобувати свою освіту майже самостійно. Ми, викладачі, повинні надати зусиль, щоб цей перехід з нашої системи освіти на європейську був менш болючим та більш м'яким.

Отже, в навчальному процесі приймають участь, з одного боку – студент, з другого – викладач. В цьому взаємозв'язку виникають деякі проблеми. По-перше, від викладача вимагається вміння навчити студента здобувати знання, вміння, навички, засвоювати та запроваджувати їх, а також на базі вже вивченого вміння засвоювати нові знання. Таким чином, викладач постає перед необхідністю постійного професійного удосконалення, ознайомлення і вивчення сучасних новітніх технологій та інше.

Що стосується студента, то тут найважливішим стає питання про його готовність до самостійно – пізнавального пошуку. Тут велике значення набуває те, що особа, яка навчається, повинна бути зацікавленою у своєму навчанні.

З метою виявлення індивідуальних інтересів та потреб до занять фізичною культурою і спортом було проведено анкетування студентів НФаУ, які навчаються на 1-4 курсах.

За результатами анкетування 78% опитаних вважають, що заняття з фізичного виховання мають великий вплив на формування особистості майбутнього фахівця в тій чи іншій галузі. 80% студентів вважають за необхідне займатися фізичною культурою мінімум 2 рази на тиждень, 5% - 3 рази на тиждень, 15% - 1 раз.

84% студентів висловили бажання займатися у секції або у групі за спеціалізацією, з них 11% хотіли б займатися самостійно, 34% - отримувати консультації тренера-викладача, 55% - під керівництвом викладача. 52% студентів віддали перевагу спортивним іграм (баскетбол, волейбол, футбол), 44% - індивідуальним видам (аеробіка, шейпінг, плавання, легка атлетика, єдиноборства, важка атлетика).

Основною причиною, що заважає студентам займатися у секціях в позаучбовий час – є обмеженість часу. Так відповіли 78% студентів, що не відвідують жодну секцію.

Для нас дуже важливим було питання про те, звідки студенти отримують інформацію про фізичну культуру та спорт. Ми отримали дуже цікавий результат: 40% - з телебачення та

радіо, 32% - з газет та журналів, 20% - з Інтернету, 8% - зі спілкування з друзями.

Підсумками нашого анкетування визначилися такі позиції: 1) студенти готові займатися фізичним вихованням та спортом самостійно; 2) студенти виявляють бажання займатися окремим видом спорту, тобто, інтереси студентів в заняттях фізичним вихованням спрямовані на спеціалізацію; 3) основними джерелами інформації про фізичне виховання та спорт є газети та журнали, телебачення та радіо, Інтернет.

Таким чином, на викладацький склад при забезпеченні освоєння дисципліни “фізичне виховання” полягає основна задача – методично – організаційна. Вона передбачає розробку нових навчальних планів, робочих програм, нових організаційних форм навчання, посібників та підручників.

У вищий навчальний заклад приходять особистості, які пройшли деякий життєвий шлях. Студенти під час навчання в школі віддавали перевагу тому чи іншому виду спорту і хотіли б продовжувати удосконалювати свою майстерність в цьому виді. Деякі тільки зараз визначили свої вподобання до будь-якого виду. Ми пропонуємо впровадити заняття по спеціалізаціям (окремим видам спорту). Так студенти 1-курсники мають обрати будь-яку спеціалізацію, в якій хотіли б займатися. Це можуть бути не тільки спеціалізовані групи, але й групи загальної фізичної підготовки. У разі, якщо студент бажає займатися видом спорту, якого немає у навчальному закладі, то ми користуємося найперспективнішою технологією у відкритій системі освіти – формою дистанційного навчання, яка надає можливість отримувати освіту з відривом від навчального закладу.

Розподіл навчального матеріалу на модулі за пропозицією викладача встановлює кафедра, яка забезпечує складання цієї дисципліни і погоджує з методичною комісією напрямки підготовки. Цей розподіл вноситься до робочої програми з дисципліни.

Єдиною проблемою, яка може виникнути при такій системі навчання, стане різний рівень підготовленості студентів. Для вирішення цього питання, необхідно розробити тести та контрольні завдання, які допоможуть об'єктивно оцінити рівень підготовленості студента в тому чи іншому виді спорту. І вже в залежності від отриманих результатів формувати групи спеціалізації: початково-навчального рівня та рівня удосконалення спортивної майстерності.

Завдяки впровадженню спеціалізації в групи на заняттях фізичного виховання ми надаємо можливість студентам реалізувати свої бажання, щодо занять спортом.

Якщо студент має можливість займатися на занятті тим, чим йому цікаво, то, звичайно, він отримує від цього задоволення і прагне досягнути як найвищого результату. Можливо, навіть, виконати спортивний розряд. Це має дуже велике значення тому, що під час навчання у ВНЗ студент отримує велике розумове навантаження і у нього не залишається часу на заняття спортом.

Якщо розглянути кожний окремий вид спорту (баскетбол, волейбол, аеробіка, плавання, легка атлетика та інші), то кожен з них по-своєму, в силу своєї специфіки, вирішує основні задачі фізичного виховання: освітню, оздоровчу, виховну.

При вирішенні задач використовуються одні й ті ж принципи та методи фізичного виховання. А засобами є фізичні вправи, спрямовані на оздоровлення, загартування особистості, гармонійний розвиток, виховання творчо активної, фізично і духовно сильної особистості. Наявність саме таких особистостей, високо кваліфікованих спеціалістів потребує наше суспільство.

Студент сьогодні – майбутнє держави завтра.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАРМАЦЕВТА У КОЛЕДЖІ У СВІТЛІ ПОЛОЖЕНЬ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Бойчук І.Д., Хомік Є.В.

Житомирський базовий фармацевтичний коледж

Метою діяльності коледжу як вищого навчального закладу I-II рівня акредитації є якісна професійна підготовка студентів, комплексний вплив на їх свідомість і поведінку, результатом чого має бути засвоєння знань, умінь та навичок, визначених стандартами вищої освіти.

У зв'язку з бурхливим розвитком вітчизняної фармацевтичної індустрії та становленням фармацевтичного ринку, наявністю суперечностей між професійними вимогами, які висуваються до фармацевта і сучасними умовами розвитку фармацевтичного ринку, системою і змістом професійної підготовки фахівця, проблема якісної професійної підготовки майбутніх фармацевтів у коледжі, формування їх професійної компетентності в умовах сьогодення набуває особливої актуальності.

Компетентність у професійній підготовці фармацевта розглядається як інтегрована характеристика особистості фахівця, що включає компетенції та здатність виконувати певні виробничі функції щодо кваліфікованого забезпечення населення лікарськими засобами.

Спираючись на аналіз наукових досліджень щодо структури професійної компетентності, ми визначили наступні компоненти професійної компетентності фармацевта: особистісний, когнітивний, практичний, оцінно-рефлексивний.

Особистісний компонент має такі складові: мотиви, потреби, цілі, наявність інтересу до поглибленого вивчення фахових дисциплін; прагнення до творчості в професійній діяльності, об'єктивність і самокритичність в оцінці досягнутого рівня розвитку власної професійної компетентності.

Когнітивний компонент є системою набутих теоретико-методологічних знань з гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових (фундаментальних) та професійних (фармацевтичних) дисциплін, необхідних для забезпечення професійної діяльності та спілкування.

Практичний компонент включає набуття професійних умінь, необхідних та достатніх для успішного здійснення професійної діяльності, визначених у галузевому стандарті підготовки фармацевта, принципів використання їх у професійній діяльності фармацевта. Разом з тим, слід додатково виділяти групу комунікативних умінь, які є особливою складовою підготовки майбутніх фармацевтів у коледжі, й передбачають здатність розуміти взаємини людей, адекватно сприймати ситуацію спілкування, толерантність, емпатійність, адаптивність і комунікабельність.

Оцінно-рефлексивний компонент включає: здатність застосовувати знання і вміння для здійснення професійної фармацевтичної діяльності, творчий підхід у вирішенні конкретних задач технологічного, організаційного, пошукового, аналітичного, комунікативного характеру; здатність до самоосвіти й самовдосконалення; сформованість таких якостей як креативність ініціативність, налаштованість на співробітництво, здатність до передбачення, критичного прогнозування результатів діяльності й відносин, що відображається у володінні прийомами фармацевтичної опіки. Оцінно-рефлексивний компонент є регулятором особистісних досягнень, самоврядування, поштовхом до самопізнання, професійного росту, розвитку рефлексивних здібностей і формуванню індивідуального стилю роботи. Цей компонент визначає рівень розвитку самооцінки, розуміння власної значущості для інших людей, відпові-

дальності за результати своєї діяльності, пізнання себе й реалізацію в процесі професійної діяльності.

Таким чином, є очевидним, що у професійній підготовці фармацевта виникає проблема оцінки не тільки фахових, а й особистісних якостей фахівця, які характеризують мотиваційну, емоційну, інтелектуальну, вольову й інші сторони особистості.

Сьогодні активно ведуться дискусії про те, що діяльність фармацевта не повинна обмежуватись тільки реалізацією лікарських засобів та виробів медичного призначення. Практика свідчить, що немало відвідувачів аптеки звертаються до фармацевта з метою одержання необхідної консультації стосовно вибору та застосування лікарського засобу, виробів медичного призначення тощо. Ініціатором перегляду функцій та вимог до фармацевта виступило професійне об'єднання – Міжнародна фармацевтична федерація (Federation International Pharmaceutique) та Всесвітня організація охорони здоров'я. За результатами їх досліджень, до найбільш загальних професійних компетенцій фармацевтів можна віднести: знання, вміння й навички з професійної області; комунікативні вміння й навички, здатність вести бесіду, спілкуватись з відвідувачами аптечних закладів.

Кращою оцінкою рівня професійної підготовки, відповідно, й рівня професійної компетентності є фактор працевлаштування випускників. Як відомо, на цьому етапі життя випускники гостро відчують таку проблему, як власна конкурентоспроможність. Водночас ми маємо право назвати конкурентоспроможність результатом набуття професійної компетентності, адже суть основних положень Болонської декларації полягає в побудові європейського простору вищої освіти, що сприятиме мобільності й розширенню можливостей працевлаштування громадян, а також зростанню міжнародної конкурентоспроможності європейської вищої освіти.

На нашу думку, застосування компетентнісного підходу до підготовки фармацевтів у коледжах, а, відповідно, й до розробки нових галузевих стандартів вищої освіти повинне призвести до формування нової системи діагностичних засобів з переходом від оцінки знань до оцінки компетенцій та визначення рівня компетентності. Таким чином, результати формування системи компетенцій є одним із ключових моментів оцінки якості професійної підготовки фахівця, яка залежить від вдосконалення освітніх технологій, формування інноваційного досвіду відносин між студентом і викладачем як суб'єкт-суб'єктних, які базуються на постійній взаємодії викладача зі студентом, де студент виступає партнером викладача у навчальному процесі.

Перспективним залишається впровадження нових технологій навчання та організації навчального процесу, формування особистісних якостей майбутнього фармацевта, реалізація принципу наступності у формуванні професійної компетентності студентів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

МІКРОДИДАКТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК ПІДГРУНТЯ ДЛЯ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Вельма С.В.

Національний фармацевтичний університет

Вибір Україною інноваційного шляху розвитку вимагає відповідного кадрового забезпечення промисловості, зокрема хімічної та хіміко-фармацевтичної галузі. Для розбудови сучасного хіміко-фармацевтичного промислового комплексу України необхідна масштабна комп'ютеризація виробничого обладнання з метою забезпечення його відповідності сучасним вимогам світового ринку. Це обумовлює значне зростання вимог до якості навчання майбутніх фахівців, серед яких чільне місце займають інженери-технологи. В той же час, докорінне реформування вітчизняної вищої технічної освіти та приєднання України до Болонського процесу вимагають посилення практичної частини підготовки майбутнього інженера на засадах суб'єктно-діяльнісного підходу; підвищення значення самостійної роботи майбутнього фахівця; створення умов для всебічного формування особистості студента.

Стрижневим компонентом методичної системи навчання є дидактичний підхід. У нормативних документах вищої освіти чітко визначена необхідність розробки усієї документації вищої освіти на засадах суб'єктно-діяльнісного підходу. Його основними рисами є: необхідність побудови навчальної дисципліни на основі професійної діяльності фахівця; обов'язкове використання у навчальному процесі професійно-орієнтованих навчальних задач; потреба у постійному контролі за рівнем сформованості професійних умінь. Також згідно нормативної документації вищої освіти у навчальному процесі велику роль має відігравати особистісно-орієнтований підхід, за яким основною метою навчання є "формування професійно важливих якостей (здатностей) особистості" та "забезпечення інтелектуального розвитку" студента. Крім особистісно-орієнтованого підходу, у нормативній документації вищої освіти зазначено і необхідність реалізації технологічного підходу, важливими ознаками якого є "модульна побудова дисципліни" та "оптимізація змісту", що взаємопов'язані між собою. Таким чином, в результаті аналізу державних стандартів вищої освіти було встановлено, що в основі методичної системи навчання має бути такий дидактичний підхід, який об'єднує суб'єктно-діяльнісний, особистісно-орієнтований та технологічний підходи.

Одним із перспективних напрямів підвищення якості навчання студентів є підвищення рівня оперативності управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, яке можливе за рахунок реалізації мікроструктурного аналізу. У сучасній дидактиці елементи методичної системи навчання традиційно визначаються тільки для дидактичного макрорівня, а саме: для спеціальності, дисципліни, розділу, теми, заняття, навчальної задачі. Відсутність розроблених елементів методичної системи для більш дрібних елементів – для навчальних дій та операцій – спричиняє втрату оперативного управління процесом навчання студентів дисципліни. Втрата оперативного управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів часто призводить до вироблення у них помилкових умінь та навичок і, відповідно, до значних витрат навчального часу на їхнє виправлення. За допомогою мікроструктурного аналізу система змісту навчальної дисципліни доповнюється новими елементами дидактичного мікрорівня: навчальна дія та операція. Отже, підґрунтям для розробки методичної системи навчання має бути мікродидактичний підхід, який об'єднує суб'єктно-діяльнісний, особистісно-орієнтований та технологічний підходи, починаючи з рівня дій та операцій, що забезпечує підвищення рівня оперативності контролю та управління процесом навчання студентів.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ «ЛІКАРСЬКИХ» ОТРУТ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДИСЦИПЛІНИ - ТОКСИКОЛОГІЧНОЇ ХІМІЇ

Вельчинська О.В.

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця

Сьогодні серед хвороб все частіше починають зустрічатися захворювання, які кваліфікують як «лікарська хвороба». При правильному призначенні, обґрунтованих дозуваннях, обліку індивідуальної чутливості хворого лікарський препарат - це терапевтичний засіб. При передозуванні лікарський засіб стає отрутою. Хвороби від ліків зустрічаються нерідко особливо в наш час, який називають «віком хімічних ліків».

Вивчення сучасних «лікарських» отрут в курсі «Токсикологічна хімія» проводиться комплексно за наступною схемою:

- хімічна будова та фізико-хімічні показники «лікарської» отрути;
- хімічні властивості «лікарської» отрути;
- метод ізолювання із біологічного матеріалу, якісне виявлення та кількісне визначення фізико-хімічними методами «лікарської» отрути;
- застосування в медицині;
- токсикологічне значення, симптоми отруєння і перша медична допомога при отруєнні «лікарською» отрутою;
- фармакокінетика і фармакодинаміка, метаболізм «лікарської» отрути в організмі живої людини або трупному матеріалі.

Саме такий комплексний підхід до вивчення кожної «лікарської» отрути дає можливість всебічно охопити проблему та забезпечити якісне засвоєння наукового матеріалу.

Актуальним залишається введення додаткового матеріалу: історія відкриття та створення «лікарської» отрути, приклади отруєння відомих людей «лікарськими» отрутами, результати сучасних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо вивчення невідомих сторін поведінки «лікарської» отрути в організмі людини, впровадження нових хімічних та токсикологічних методів у практику хіміко-токсикологічного аналізу.

Так, останнім часом аспірин часто стає причиною як навмисних, так і випадкових отруєнь (кількість їх в США сягає до 18 000 на рік). Всім відомі препарати - похідні саліцилової кислоти у разі хронічного отруєння викликають неспецифічні симптоми - галюцинації, метаболічний ацидоз, дегідратацію, набряк легенів або мозку, що призводить до смерті. Смерть настає від серцевої та дихальної недостатності, від ураження центральної нервової системи. Алан Доун - засновник сучасної клінічної токсикології - розробив у 1960 році номограму, в якій надано різні концентрації саліцилатів в різні терміни після прийому одноразової великої дози. Ця номограма дозволяє виявити ступінь тяжкості інтоксикації саліцилатами та швидко здійснити першу медичну допомогу потерпілому:

Ступінь тяжкості	Концентрація саліцилату у сироватці крові
Середня	500 мг/л
Тяжка	750 мг/л
Потенційно смертельна	1000 мг/л (можливі судоми)

Таким чином, комплексний системний підхід до вивчення кожної «лікарської» отрути обумовлений перш за все злободенністю самої проблеми та пріоритетністю насущних питань впливу лікарських засобів на організм людини.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ БІОТРАНСФОРМАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Вельчинська О.В., Ніженковська І.В.

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця

Важливою особливістю токсикологічної хімії як однієї із спеціальних фармацевтичних дисциплін є зростання номенклатури токсичних речовин внаслідок впровадження у всі сфери життєдіяльності людини нових хімічних сполук і матеріалів.

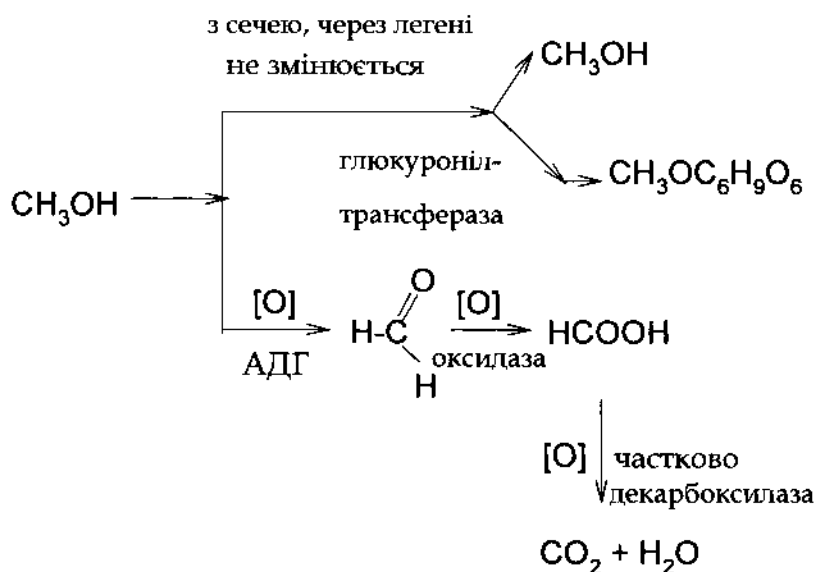
Актуальними питаннями залишаються якісне виявлення метаболітів отрут та їх кількісне визначення за допомогою фізико-хімічних методів. При цьому особлива увага приділяється комплексному підходу до вивчення біотрансформації отруйних речовин як у біохімічному, так і токсикологічному аспектах.

Так, при вивченні біотрансформації метилового спирту в організмі людини, необхідно звернути увагу на той факт, що його метаболічні перетворення відбуваються не тільки за окремою схемою, але й у комплексі із речовинами організму.

Метиловий спирт у незначній кількості виділяється, не зазнав метаболізму, з повітрям, що видихається. Незмінений метиловий спирт та його глюкуронід при каталізі глюкуронілтрансферазою можуть виділятися з сечею.

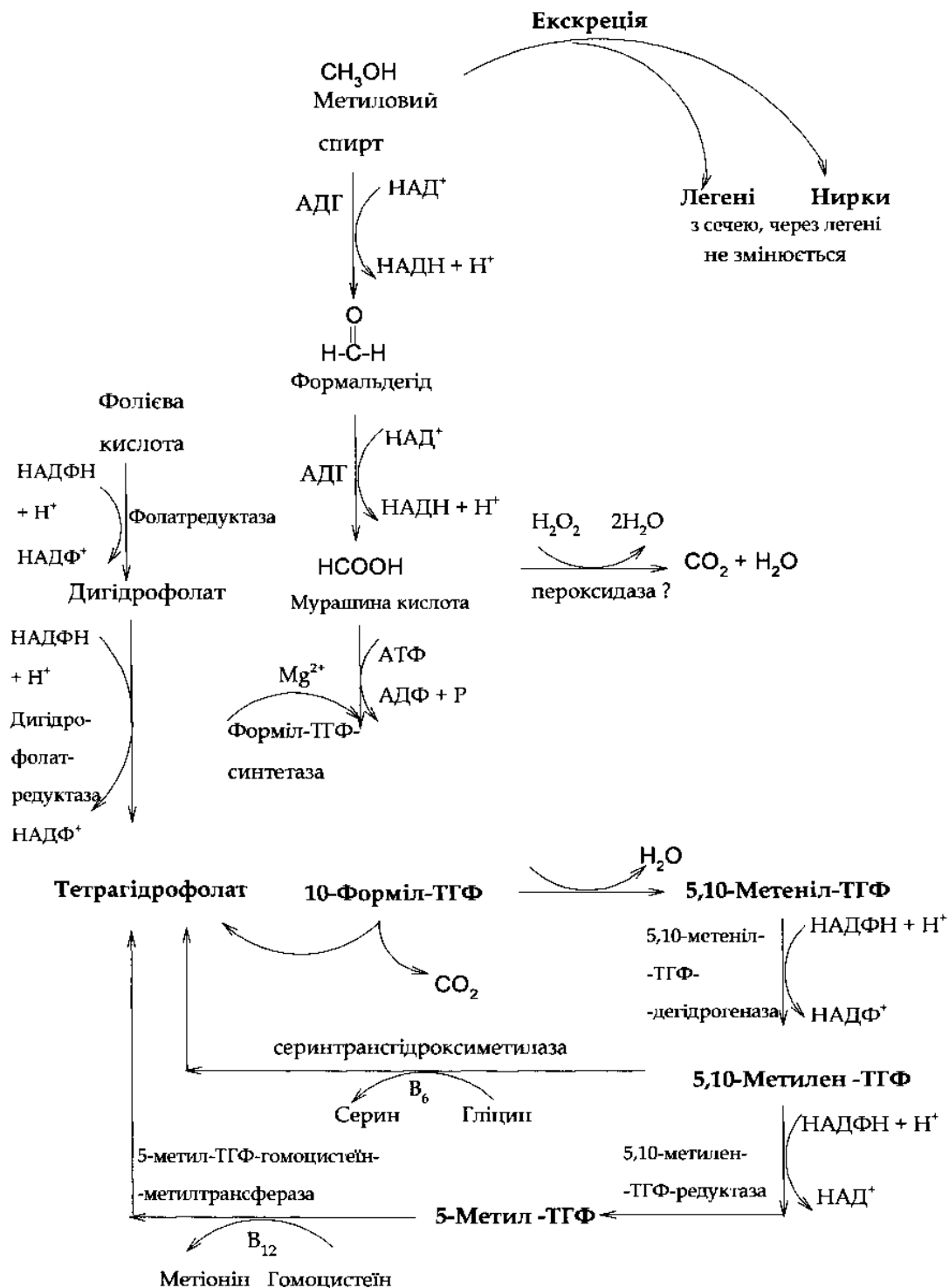
Основним метаболітом метилового спирту є продукт його окислення під дією АДГ - формальдегід, який окислюється до мурашиної кислоти під впливом оксидази, частина якої під впливом декарбоксилази розщеплюється на оксид вуглецю (IV) та воду (схема 1).

Схема 1

Метаболічні перетворення метанолу та їхній зв'язок із метаболізмом фолату в організмі в дійсності набагато складніший.

Krase J.A. (Intensive Care Med. 1992, № 18. P. 292-297) запропоновано наступну схему метаболізму метанолу (схема 2):

де: ТГФ - тетрагідрофолат, АДГ - алкогольдегідрогеназа.

Таким чином, тільки сукупність даних біохімічної та токсикологічної дисциплін може надати об'єктивну уяву щодо перебігу, результатів отруєння та біотрансформації отруту.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Гаврилова Н.Б., Гузева В.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Для сучасної Європи характерними є потужні інтеграційні процеси, які охоплюють різні галузі суспільного життя окремих країн. Поряд з принциповими змінами соціально-економічного характеру спостерігаються тенденції формування загальноєвропейського освітнього простору. Суттєво зростають вимоги до кваліфікованого працівника, що викликано зміною структури економічних взаємовідносин і ринку праці. Відповідно зростають вимоги до якості освітніх послуг, системи підготовки висококваліфікованих працівників та системи освіти в цілому. Одним з важливих завдань сучасного вищого навчального закладу є підготовка професіонала, мобільного на ринку праці, здатного до адаптації та якнайповнішої реалізації власного творчого потенціалу.

Згідно з галузевими стандартами вищої освіти при створенні нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості враховують новітньо державну освітню парадигму: через формування системи компетенцій до формування компетентності фахівця в цілому.

Оскільки наша країна є активним учасником загальноєвропейських процесів, актуальним є питання перспектив розвитку вітчизняної системи вищої освіти та її особливості в умовах реалізації положень Болонської декларації.

Сучасна психолого-педагогічна наука та практика використовують термін "інноваційна діяльність", який означає оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок викладача. Такою сучасною засадою є розуміння навчального процесу як діалогу особистостей - викладача й студента, які є суб'єктами процесу педагогічної дії.

Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ століття") визначає потребу перегляду усталених підходів до змісту, методів і форм навчання.

Найбільш емоційно привабливими і професійно необхідними в інноваційному навчанні є імітаційні активні методи, які поділяються на неігрові (аналіз конкретних ситуацій, імітаційні вправи, індивідуальний тренаж) та ігрові (ділові ігри, розігрування ролей, ігрове проектування). Саме вони є найбільш суттєвими у професійній направленості навчального процесу фармацевтичного ВНЗ, бо є важливим засобом орієнтування студента на такі цінності, як краще засвоєння майбутньої спеціальності, оволодіння професійною майстерністю, створення нових, більш цінних, алгоритмів діяльності.

Рівень сформованості концептуальної моделі навчання у більшості студентів не може забезпечити достатньо високого рівня активності в навчальній діяльності. По ряду дисциплін дуже низькі як оцінки емоційної привабливості, так і оцінки професійної необхідності цих дисциплін. За цих дисциплін пізнавальна активність студентів підмінюється системою зовнішнього впливу, що приводить до формального вивчення "аби здати". Отже, ефективність засвоєння цих дисциплін в професійному плані невисока.

Ось чому використання нетрадиційних методів викладання різних дисциплін у вищій школі є актуальним і раціональним одночасно.

Отже, можна дійти висновку, що методи навчання – надзвичайно складні психолого-педагогічні та соціально-педагогічні утворення. При розкритті їх суті виявляється, що їм властиві не одна, а кілька істотно важливих ознак, і через те будь-якій з них можна віддати перевагу лише в цілком конкретних педагогічних умовах.

З ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Гейко О.В., Прокопенко Т.С.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Завдання вищої освіти в умовах реформування полягає в тому, щоб не просто дати майбутньому фахівцю певний комплекс необхідних теоретичних знань та практичних навичок, але й сприяти розвитку його особистісних якостей, закласти основи для подальшого професійного самовдосконалення. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) вимагає від усіх учасників чіткого усвідомлення мети навчання і як засіб її реалізації - нову організацію навчального процесу. В коледжі з 2005 року почали підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки «Фармація». Спираючись на нормативні документи МОН України, МОЗ України, вивчаючи досвід Національного фармацевтичного університету, в коледжі було розроблено:

1. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу з рейтинговою системою оцінювання знань.

2. Навчальний план безсесійної моделі, згідно з яким навчальний рік (60 кредитів) поділений на 4 залікові кредити. Кожний кредит закінчується тижнем підсумкового модульного контролю.

3. Рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень студентів, в основі якої поточний і підсумковий модульний контроль.

4. Навчально-методичні комплекси дисциплін.

5. Розроблені бланки звітної документації: відомості успішності з кожного модулю; «кредитна сумка студента», в якій накопичуються листи залікових кредитних модулів з дисциплін з указанням кредитного навантаження і рейтингового балу змістових модулів; балів, отриманих, за підсумковий модульний контроль; загальний рейтинговий бал з дисципліни (як середній бал з усіх модулів дисципліни); оцінка за національною шкалою (конвертована за єдиними критеріями) і оцінка ECTS, як результат ранжування студентів.

Багатофункціональна комп'ютерна програма «Контингент», на підставі створених «кредитних сумок», автоматично формує базу для заповнення додатків до дипломів за умов об'єктивності та принципності. Програма «Контингент» автоматично проводить ранжування студентів та конвертує бали в оцінку ECTS.

Підготовка бакалаврів вимагає залучення науково-педагогічних працівників високого професійного рівня, тому співпрацюємо з викладачами Національного фармацевтичного університету, серед яких 2 - доктори наук, 28 - кандидатів наук.

В умовах впровадження КМСОНП подальшого детального розгляду потребує низка питань, зокрема: ступінь поінформованості студентів, вдосконалення критеріїв рейтингової оцінки їх навчальних досягнень, методичного забезпечення самостійної роботи студентів, зменшення навантаження на викладача щодо оформлення звітної документації.

Однак, кредитно-модульна технологія з рейтинговою системою оцінки знань та навичок студентів спрямована на підвищення якості навчання та підготовку конкурентноспроможних фахівців

ВИКЛАДАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРОВІЗОРАМ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Демченко В.О., Білай І.М.

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя

Разом із заповзятливістю і винахідливістю людини нас всюди оточує інтелектуальна власність. Інтелектуальна діяльність та інтелектуальна власність стали найціннішим капіталом і тому національне законодавство у сфері інтелектуальної власності прагне захистити інтереси авторів та інших творців інтелектуальних товарів і послуг шляхом надання їм певних прав.

Для поліпшення підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах України видано Наказ Міністерства освіти та науки № 811 від 20.10.2004 р. "Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність». Цей наказ ґрунтується на Указі Президента України під 27.04.2001 р. № 285/2001 «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» та на рішенні колегії МОН України від 20.06.2002 р. (протокол № 6/3-16 «Про запровадження у вищих навчальних закладах курсу з основ інтелектуальної власності та підготовку за державним замовленням фахівців з інтелектуальної власності»).

Потреба вивчення основ права інтелектуальної власності студентами фармацевтичного факультету Запорізького державного медичного університету денної і заочної форми навчання була обумовлена вимогами державного стандарту вищої освіти. Тому, починаючи з 2008 навчального року, в університеті розпочато викладання дисципліни «Патентознавство», введеної до навчального плану. Оскільки патентне право охоплює тільки таку частину інтелектуальної власності, яка має відношення до "промислової власності" та вивчалась студентами у рамках чинного законодавства України, то для курсантів-провізорів у рамках підвищення кваліфікації було запропоновано вивчення права інтелектуальної власності у відповідності з міжнародними нормами Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності (ВОІВ).

Були розглянуті права, що стосуються об'єктів наступних основних категорій інтелектуальної власності, такі як:

- Наукові твори, наприклад, книги. Охорона цього виду власності регулюється законами, що відносяться до авторського права;
- Виконання, програми ефірного мовлення, наприклад, виступи або телепередачі. Охорона таких видів власності регулюється законами, що відносяться до суміжних прав, пов'язаних з авторським правом;
- Винаходи. Наприклад новий вид лікарського засобу підкоряється законам, що відносяться до патентного права;
- Промислові зразки, наприклад, форма упаковки. Можуть охоронятися своїми спеціальними законами або законами, що відносяться до промислової власності або авторського права;
- Товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування і позначення, наприклад, логотипи або назви продуктів з унікальним географічним походженням.
- Припинення недобросовісної конкуренції, наприклад, ложних заяв проти конкурента або імітації досягнень конкурента з метою обману покупця.

Кінцевий контроль отриманих курсантами знань проводився за тестами Академії ВОІВ та виявив хороший показник знань основ міжнародного права інтелектуальної власності.

ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЗА ВИМОГАМИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ АНАЛІТИЧНА ХІМІЯ

Динник К.В., Болотов В.В.

Національний фармацевтичний університет

Колектив кафедри аналітичної хімії займається питаннями впровадження кредитно-модульної системи при викладанні аналітичної хімії з 2005 року. За цей час на кафедрі були створені і апробовані на практиці різні системи оцінювання знань студентів в умовах запровадження в університеті кредитно-модульної системи. У 2005-2006 н.р. весь курс аналітичної хімії був поділений на 9 основних тем, які оцінювалися в межах 5-18 балів, в залежності від обсягу теоретичного і практичного наповнення теми, передбачались 4 контрольні роботи та розрахункова графічна задача (по 9 балів кожна), іспит з дисципліни максимально оцінювався у 60 балів. Студент мав змогу підвищити рейтинг здобувши перемогу на предметній олімпіаді з дисципліни, або за участь в роботі СНТ. Максимальний рейтинг за дисципліну складав 200 балів.

Враховуючи дуже великий обсяг практичної роботи на лабораторних заняттях з аналітичної хімії (кожен студент виконує експеримент індивідуально), ця система не виявилась оптимальною та призвела до перевантаження викладача і студента зайвими розрахунками та необхідністю введення додаткової облікової документації.

З 2007-2008 н.р. кафедра перейшла на єдину уніфіковану систему оцінювання знань студентів, запроваджену науково-методичною лабораторією НФаУ, з урахуванням специфіки викладання аналітичної хімії. Робота студента на лабораторному занятті оцінюється єдиним загальним балом в національній системі (2-5 балів), який враховує: теоретичну підготовку по темі заняття (перевірку самостійної підготовки з теми та опитування кожного студента на кожному занятті); результати виконання лабораторного експерименту (точність та відтворюваність отриманих результатів, статистична обробка, тощо); оформлення результатів експерименту в лабораторному журналі. Контроль знань передбачав в межах розподілу дисципліни на 2 Модулі (максимальна сума балів за модуль - 100), кожен з яких містив по 2 змістових модулі (по 30 балів) та підсумковий (40 балів). Вивчення дисципліни завершував іспит, який оцінювався від 60 до 100 балів і загальним рейтингом з дисципліни було середнє арифметичне від суми двох модулів та іспиту.

У 2009-2010 н.р. кафедра працювала, фактично, в умовах експерименту. Відміна підсумкового іспиту, збільшення лабораторних занять в кожному семестрі призвели до суттєвої переробки робочих програм та календарних планів для усіх спеціальностей, які вивчають аналітичну хімію. Впроваджена на кафедрі робота “чергових викладачів” дала змогу студентам відпрацьовувати пропущені лабораторні заняття у повному обсязі виключно у вільний від учбового навантаження час, а також підвищувати бал модульних контролів.

Принципово був змінений підхід до проведення поточних та підсумкових модульних контролів. Для більш об'єктивного оцінювання знань студентів при написанні модульних контролів проводилась зміна викладачів в паралелі, завідувач кафедри видавав кожній академічній групі окремий варіант білетів, проводив шифрування робіт перед їх перевіркою.

Проект нової типової програми з аналітичної хімії (ЗДМУ, квітень 2010 р.) передбачає розподіл дисципліни на 3 підсумкових та 8 змістових модулів, що відповідає більш чіткому розподілу тем за класичною схемою – якісний, кількісний та фізико-хімічні методи аналізу, але модульні контролі не завжди співпадають з підсумками навчальних семестрів.

ЭЛЕКТИВНЫЕ КУРСЫ НА КАФЕДРЕ ФАРМАКОГНОЗИИ

Доля В.С., Мозуль В.И., Головкин В.В., Литвиненко О.В.
Запорожский государственный медицинский университет

Элективные курсы на кафедре фармакогнозии являются составляющим компонентом подготовки провизоров общего профиля и провизоров-косметологов. Элективные курсы дополняют материал лекций и практических занятий, предусмотренный программой и содержат новизну, актуальность и научные наработки сотрудников кафедры. К проведению элективов привлекаются наиболее квалифицированные преподаватели. Преподавание элективных курсов осуществляется по расписанию, все лекции имеют мультимедийное сопровождение.

В элективном курсе «Проблемы современной ботаники» излагается этимология растений, витаминсодержащие растения как потенциальные антиоксиданты, роль растений для фармации и народного хозяйства, современные подходы к систематике растений. Значительное место уделяется демографии популяций и специфике видообразования у высших растений, излагаются лекарственные растения в гомеопатии, гормоны-биомаркеры, растения в косметологии, лекарственные растения о. Хортица.

Курс «Проблемы современной ботаники» обеспечивает расширение фитотерапевтического и биологического кругозора, выработку самостоятельных суждений у студентов. Элективный курс проводят доц. Корниевский Ю.И. и старший преподаватель Корниевская В.Г.

В курсе фармакогнозии читается электив «Фитотерапия пищевыми и дикорастущими растениями». В курсе прослеживается заметная интеграция фармакологии и фармакогнозии, что отражено в названиях лекций: «Фитотерапия сердечно-сосудистых заболеваний», «Фитотерапия в неврологии», «Лекарственные растения, применяемые при заболеваниях верхних дыхательных путей», «Растения – гепатопротекторы», «Лекарственные растения, содержащие фитоэстрогены», «Лекарственные растения, применяемые в косметологии», «Лечебные свойства пищевых растений», «Лечебные свойства дикорастущих растений».

Для студентов, обучающихся по специальности «Технология парфюмерно-косметических средств» лекции читаются по следующим темам: «Сырье растительного происхождения, применяемое в косметологии», «Кремы, мази, лосьоны, получаемые на основе растительного сырья», «Фитоэстрогены в косметологии», «Эфирные масла в косметологии», «Фитотерапия сахарного диабета», «Растения-галлюциногены», «Лекарственные растения, применяемые в гомеопатии», «Лечебные свойства пищевых растений», «Лечебные свойства дикорастущих растений».

Элективный курс «Фитотерапия пищевыми и дикорастущими растениями» направлен на выработку у студентов умений и способов деятельности, на решения практических задач, на содействие развитию у обучающихся отношения к себе как к субъекту профессионального образования и профессионального труда.

Элективный курс создает условия для самообразования, формирования у студентов умений и навыков самостоятельной работы и самоконтроля своих достижений.

В качестве учебной литературы по элективным курсам используются учебные пособия для факультативных курсов, для кружковой работы, научно-популярная литература, справочные издания, авторские разработки и пособия, имеющие рекомендации к использованию.

Широко используется интернет-ресурс по перечисленным тематикам.

На использованные материалы сайтов даются ссылки в лекциях с указанием названия публикации и ее авторов.

При чтении элективных курсов преподаватели курсов ставят перед собой задачу повысить уровень индивидуализации обучения путем написания студентами рефератов, адаптировать текст лекций и учебных программ к современным требованиям науки и практики.

Программа элективных курсов учитывает особенности студентов, интересующихся отдельными разделами фармации и фармакогнозии, опирается на учебную программу, но не дублирует, а дополняет ее и способствует формированию исследовательских навыков у студентов, нацеливает их на подготовку к государственным экзаменам и на дальнейшую практическую деятельность.

Результаты освоения материала элективных курсов заносятся в зачетную книжку студентов с указанием названия курса, количества часов, фамилией преподавателя и подписью преподавателя. Элективные курсы, освоенные за период обучения в университете, вносятся в приложение к диплому с указанием тематики элективов и количества часов по учебному плану.

Студенты, не имеющие зачета по элективному курсу в необходимом объеме часов, к экзаменационной сессии не допускаются. Центральная методическая комиссия Запорожского государственного медицинского университета ежегодно утверждает перечень элективных курсов.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ INTERNET-РЕСУРСА ДЛЯ ВЫПОЛНЕНИЯ СТУДЕНТАМИ КУРСОВЫХ РАБОТ ПО ФАРМАКОГНОЗИИ

Доля В.С., Мозуль В.И., Головкин В.В., Литвиненко О.В., Антипенко А.Н.
Запорожский государственный медицинский университет

Курсовая работа является неотъемлемым элементом учебного процесса по фармакогнозии и должна включать все темы, предусмотренные программой по фармакогнозии.

Цель работы – рекомендовать студентам для выполнения курсовых работ наиболее важные сайты в системе Internet (Справочник лекарственных растений <http://herbologia.ru/>). Они представлены на русском, украинском, английском и др. языках (Лекарственные растения в народной медицине <http://lekrast.ru>; Фармакогнозия – ее сущность, задачи и значение <http://www.pharmacognoz.ru/>; Лекарственные растения www.lecrast.com/).

Одновременно студенты повышают знания по английскому языку, фармакогнозии, шлифуют работу в Internet (Гринкевич Н.И., Сафронич Л.Н. Химический анализ лекарственных растений <http://scilib.com/book000264.html>; Анализ лекарственных растений <http://medvam.ru/?cat=326>). Для выполнения курсовых работ, на кафедре изданы методические рекомендации, в которых указаны 400 тем курсовых работ. Особенное внимание уделяется таким важным темам, как алкалоиды (Алкалоиды <http://ru.wikipedia.org/wiki/>) и эфирные масла (Эфирные масла <http://ru.wikipedia.org/wiki/>).

Одновременно с этих сайтов можно перейти к темам: флавоноиды, горечи, витамины и др. При выполнении курсовых работ ставятся задачи: 1) расширить кругозор студентов по научно-популярной литературе, справочным изданиям, монографиям, материалам съездов и конференций, уметь находить эти публикации в интернете; 2) научить студентов правильно оформлять список литературы, написать доклад для защиты курсовой работы, оформлять курсовую работу; 3) умение написать курсовую работу должно повышать уровень индивидуализации обучения студентов, готовить их к участию в олимпиадах, конференциях, конкурсах, знакомить студентов с методами научных исследований.

Представленный Internet-ресурс позволяет студентам совершенствовать знания не только по фармакогнозии, но и по компьютерным технологиям. Особенно полезен украинский портал «Рефератик», который задуман с целью облегчения обработки и усвоения информации школьниками и студентами.

Материалы взяты из открытых сайтов. На используемые материалы сайтов необходимо давать ссылку, в которой указывается название публикации и ее авторов (Referatik.com.ua/subject/93).

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАРМАЦЕВТА

Зубрицька Л.О., Козаченко Г.В.

Житомирський базовий фармацевтичний коледж

Впровадження основних положень Болонської декларації, зокрема нової форми організації навчального процесу – кредитно-модульної, змін у проведенні державних випускних іспитів у ВНЗ I-II рівнів акредитації, сприяють підвищенню якості професійної підготовки фахівців та, відповідно, їх конкурентоспроможності, обумовлюють місце фармацевтичної освіти в Європейській освітній системі. У розробленому галузевому стандарті вищої освіти з підготовки фармацевта завершальною формою контролю визначено державний комплексний кваліфікаційний іспит (ДККІ), який передбачає два етапи проведення. Перший етап – комплексне тестування з фахових дисциплін, матеріали якого формуються відповідно до навчальних програм професійних дисциплін. Другий етап – комплексне практичне завдання, яке включає застосування логічно поєднаних знань, умінь і навичок. На нашу думку, така комплексна діагностика результатів навчальної діяльності студентів – це теоретично обґрунтована та практично апробована система встановлення основних ознак, що характеризують рівень сформованих у процесі навчання компетенцій студента – майбутнього фахівця. Для організації та проведення ДККІ було розроблено та впроваджено пакет необхідної нормативної та методичної документації: розроблено положення про проведення ДККІ у коледжі;

- складено робочі групи щодо розробки та підготовки необхідної методичної документації;

- підготовлено накази, проведено інструктажі з головами циклових методичних комісій щодо змісту та підготовки необхідних екзаменаційних матеріалів.

Така організація управління проведенням ДККІ має вдало складену та відпрацьовану координаційно-методичну основу, іспит має чітку профілізацію згідно з ОКХ та ОПП як при проведенні першої частини – комплексного тестового контролю з технології ліків, організації та економіки фармації, фармакології, фармакогнозії та фармацевтичної хімії так і другої частини – виконання комплексного практичного завдання, яке передбачає інтегрований контроль практичних умінь та навичок з зазначених дисциплін. Для проведення практичної частини іспиту у коледжі було оснащено лабораторію з повним матеріально-технічним забезпеченням до кожного з професійних завдань. Отже комплексний кваліфікаційний іспит дозволив виявити позитивні моменти у порівнянні з традиційною формою іспиту.

1. Підвищення мотивації та відповідальності студентів не тільки під час підготовки до іспиту, а й при вирішуванні професійних завдань, які студенти отримують під час складання іспиту. Проведений аналіз свідчить, що студенти краще складають теоретичну частину, але гірше можуть застосовувати набуті знання при комплексному їх застосуванні в практичній частині.

2. ДККІ дає можливість для всебічного розкриття знань та вмінь студента; перевірки його фармацевтичного мислення та володіння практичними навичками, а також дає можливість визначити необхідність змін в навчальному процесі з метою покращення якості підготовки фахівців.

3. Досвід проведення ДККІ дав можливість колективу коледжу розробити та видати навчально-методичний посібник «Збірник тестів для контролю рівня знань зі спеціальності «Фармація» (для ВНЗ I-II рівнів акредитації).

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА ЇЇ МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ЗА УМОВ КМСОНП

Ісаєнко Ю.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Самостійна робота студента (СРС) є вагомою складовою кредитно-модульної системи з рейтинговим оцінюванням знань студентів.

У зв'язку з збільшенням частки самостійної роботи студентів у процесі оволодіння навчальними дисциплінами актуалізується проблема організації та навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів. Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні. Результативність самостійної роботи залежить від самого студента, його волі, наполегливості, працелюбності, загальної підготовки, здібностей, уміння самостійно працювати. Самостійна робота студентів - це один з найскладніших видів навчальної діяльності студента з точки зору його організації. В порівнянні з аудиторними формами (лекціями, практичними заняттями, семінарами) самостійна робота є найменш контрольованою ззовні. Самостійність у здобутті знань – це перш за все уміння виокремлювати мету та зміст роботи, організувати власну самоосвіту, проявляти пізнавальну і розумову активність, самостійність, здатність до творчості.

Важливо правильно організувати цей вид діяльності студента, створити умови для якісної самостійної роботи. З цією метою був розроблений посібник для забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Неорганічна хімія” для студентів спеціальності “Фармація” (освітньо-кваліфікаційний рівень “бакалавр”), який містить теоретичну, практичну частину та додаток. Теоретична частина містить методичні поради студентам щодо правил роботи з літературою, перелік тем, що вивчаються самостійно, список навчально-методичних джерел, критерії оцінювання кожного завдання у балах рейтингу. До практичної частини включено приклади розв'язання задач та вправ, тестові завдання, вправи та задачі, після роботи над якими студент набуває необхідних навичок і успішно засвоює тему. У додатку наведено відповіді на тестові завдання та задачі, а також таблиці, в яких зібрано важливі довідникові дані, що добре ілюструють теоретичний матеріал з дисципліни. Наявність завдань з усіх тем самостійної роботи дозволяє студенту планувати та розподіляти свій час. Студентам надаються індивідуальні консультації.

При оцінюванні виконання завдань, винесених на самостійне опрацювання, враховуються і теоретичні знання. Наприклад, при вивченні за допомогою рівнянь реакцій властивостей хімічних сполук, враховується як набуття практичних навичок, пов'язаних з розв'язанням вправ та задач, так і навичок виконання лабораторного експерименту. Отримані за результатами самостійної роботи бали входять до поточного рейтингу успішності студента. Результати самостійної роботи суттєво впливають на ранжування студента за рейтинговою шкалою. В списках, що розміщуються в кабінеті чи лабораторії, всі студенти окремої групи або потоку, розташовані у порядку зменшення суми набраних балів. Публічність результатів є стимулом для покращення якості навчання як серед студентів однієї групи, так і між групами одного потоку.

ЯКІСТЬ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Кайдалова Л.Г.

Національний фармацевтичний університет

У сучасних умовах навчальний процес потребує постійного вдосконалення, тому що у суспільстві відбувається зміна пріоритетів і соціальних цінностей: науково-технічний прогрес все більше усвідомлюється як засіб досягнення такого рівня, який найбільшою мірою відповідає задоволенню постійно зростаючих потреб людини, розвитку духовного багатства особистості. Через це стан підготовки фахівців на сучасному етапі потребує докорінної зміни стратегії й тактики навчання у ВНЗ.

У процесі вивченні навчальних дисциплін акценти переносяться на процес пізнання, ефективність якого повністю залежить від пізнавальної активності самого студента. Навчальний процес у дослідженні є системою, яка складається з певних елементів, має структурні складові, відповідно до її функцій, і тенденцію до постійного саморозвитку і самовдосконалення. На наш погляд, професійна підготовка фахівців для фармацевтичної галузі може бути забезпечена при ефективному управлінні освітнього процесу.

Створення системи управління якістю освіти у ВНЗ тісно пов'язано з підписанням Україною Болонської декларації. Важливим положенням Болонської декларації є контроль якості освіти, що передбачає розробку та впровадження транснаціональних стандартів. Відповідно до стандартів оцінка якості освіти буде ґрунтуватися на дотриманих випускниками компетентностях та якостях.

Удосконалення системи якості вищої освіти вимагає глибокого аналізу сучасної педагогічної реальності, критичного і творчого переосмислення накопиченого досвіду. Необхідно визначити, що зберігає своє значення, а що повинно бути змінено чи оновлене під впливом нових тенденцій і процесів, виявити об'єктивні і суб'єктивні фактори і причини, що обумовлюють недостатній рівень компетентностей і якостей випускників ВНЗ. Це також є актуальним у зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу, інтеграції освіти в європейський освітній простір. Участь системи вищої освіти України в болонських перетвореннях має бути спрямована лише на її розвиток і набуття нових якісних ознак, а не на втрату кращих традицій, зниження національних стандартів її якості. Орієнтація на Болонський процес не повинна приводити до надмірної перебудови вітчизняної системи освіти. Навпаки, її стан треба глибоко осмислити, порівнявши з європейськими критеріями і стандартами, та визначити можливості її вдосконалення на новому етапі.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ

Кайдалова Л.Г., Альохіна Н.В., Шварп Н.В.
Національний фармацевтичний університет

Сучасний фармацевтичний простір поступово переходить на принципово новий рівень. Розвиток відбувається за рахунок таких фундаментальних чинників, як компетентність та якість фармацевтичної діяльності. У зв'язку з цим збільшуються вимоги до рівня знань, практичних вмінь і навичок провізорів і фармацевтів.

Вища фармацевтична освіта повинна забезпечувати спеціалісту можливість бути одночасно і інтелігентом, і спеціалістом у вузькоспрямованій галузі, і членом складної системи суспільних груп. До того ж сьогодні більшість професій перестають бути жорстко операціональними, тому успіх у професійній діяльності залежить не тільки і не стільки від сформованості професійних навичок, скільки від розвитку загальнопсихологічної культури фахівця. Відповідно до принципів світової системи освіти у XXI ст., визначеними ЮНЕСКО, в основі моделі сучасної фармацевтичної освіти повинна знаходитись етика професії, цільність особистості і світосприйняття, фармацевтична культура і свідомість.

Висококваліфікований провізор, безумовно, повинен бути професійно компетентним. Складовими професійної компетентності, на нашу думку, є спеціальна компетентність (знання фармакотерапевтичних, медичних, технічних, ергономічних характеристик товарів та послуг фармацевтичного асортименту), управлінська компетентність (знання законів розвитку фармацевтичного бізнесу і формування команди), правова компетентність (знання нормативної бази з фармацевтичної діяльності) та психологічна компетентність (знання психології спілкування з партнерами і споживачами фармацевтичних товарів і послуг).

За визначенням Н. Кузьміної, психологічна компетентність – це система знань, умінь та навичок, що забезпечують фахівцеві не тільки загальну психологічну підготовленість, а й високий рівень професійної самосвідомості, уміння керувати власним психічним станом. У системі загальної психологічної компетентності виокремлюють певні підсистеми – когнітивну, комунікативну, соціальну та аутопсихологічну.

Основними показниками когнітивної компетентності провізора є вміння аналізувати, осмислювати, виділяти головне з інформації, наданої клієнтом, приймати правильне рішення при недостатній інформації, знаходити оптимальні засоби вирішення проблеми, передбачити можливі відхилення і небажані наслідки тощо. Аутопсихологічна компетентність передбачає володіння навичками саморегуляції і вміння використовувати захисні механізми, що є вкрай необхідним взагалі для представників професій типу «людина-людина» і для провізорів зокрема. Соціальна компетентність розглядається як особистісна зрілість, уміння аналізувати життєві ситуації в аспекті діяльності соціальних інститутів. Комунікативна компетентність передбачає володіння мистецтвом спілкування.

Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців фармації, що здійснюється у Національному фармацевтичному університеті, її зміст, форми та методи спрямовані на формування усіх складових психологічної компетентності професіонала. Оволодіння психологічними знаннями, вміннями та навичками відбувається під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія» за допомогою психологічних вправ, певних блоків соціально-психологічних тренінгів, розв'язання психологічних задач та ситуацій, проведення та ділових рольових ігор.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ

Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б.

Національний фармацевтичний університет

На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах перебудови і удосконалення системи вищої освіти виникає необхідність активного пошуку нових резервів якісної підготовки викладачів, формування їхньої професійної компетентності, педагогічної культури, розвитку потенціалу і здатності до педагогічної творчості.

Сьогодні поки що має місце така ситуація, коли певна кількість викладачів вищих навчальних закладів не мають педагогічної освіти, не володіють у достатній мірі педагогічною майстерністю, що призводить до виникнення ускладнень в організації навчально-виховного процесу. Найбільш типові серед них: обрання оптимального стилю взаємовідносин зі студентами, вирішення конфліктних ситуацій, оволодіння риторичною майстерністю, засобами і прийомами психотехніки.

Психолого-педагогічна підготовка на циклах підвищення кваліфікації викладачів на кафедрі педагогіки і психології Національного фармацевтичного університету передбачає оволодіння основами педагогіки і психології вищої школи, прийомами і методами педагогічної діяльності, засобами вирішення нестандартних педагогічних ситуацій, основами педагогічної майстерності, інноваційними педагогічними технологіями та сучасними методиками викладання.

Заняття на циклі «Основи педагогічної майстерності» сприяють формуванню умінь і навичок ставити різномасштабні педагогічні завдання, розробляти методи їх вирішення, оптимально структурувати навчальний матеріал лекцій, семінарських і практичних занять, оцінювати ступінь досягнення запланованих цілей тощо. Характерною рисою сучасного викладання є проведення занять із застосуванням сучасних освітніх технологій особистісно орієнтованого, проблемного навчання, використанням активних методів, мультимедійних засобів навчання. Зміст занять психолого-педагогічної спрямованості дозволяє активно упроваджувати проблемні лекції, лекції-дискусії, дидактичні ігри, тренінги, які створюють умови для інтерактивного навчання.

Під час лекційних, семінарських і практичних занять окрім розкриття теоретичних питань виділяється час на оволодіння викладачами риторичною і полемічною майстерністю, мімічною і пантомімічною виразністю, культурою педагогічного мислення, оволодіння прийомами педагогічного впливу. Частина таких занять присвячена виконанню вправ, що розвивають увагу, спостережливість, здатність управляти своїм психоемоційним станом. Частина – педагогічному тренінгу з моделювання ситуацій, вирішенню педагогічних вправ, що наближені до умов навчання у вищій школі, формуванню вмінь спілкуватись зі студентами, ставити і вирішувати конкретні навчально-виховні завдання.

Мета подібних занять з викладачами – викликати інтерес до проблем дидактики вищої школи і оволодіння сучасними методами навчання, поглибити і актуалізувати психолого-педагогічні знання, викликати прагнення до удосконалення рівня педагогічної майстерності.

Таким чином, цикли підвищення кваліфікації спрямовані на оволодіння викладачами вміннями і навичками педагогічної техніки, розвиток професійно значущих якостей особистості, креативності у викладацькій діяльності, підвищення професійної компетентності, формування педагогічного такту і педагогічної культури, потреби у постійному самовдосконаленні і самоосвіті.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ВУЗІВ

Кирильченко С.М., Аркуша А.О., Измайлова Н.І., Шушпанова Ю.В.

Національний фармацевтичний університет

Сучасний фахівець будь-якої галузі професійної діяльності повинен відповідати стандартам надійності й конкурентоспроможності на європейському ринку праці. Важливість цього визначається активною інтеграцією України до європейського економічного та освітнього простору, а підписання Болонської конвенції пред'являє підвищення вимог до якості підготовки молодих спеціалістів. Слід зазначити, що НФаУ, який є базовим для усіх вищих та середніх фармацевтичних закладів освіти, одним із перших включився в експеримент по впровадженню в медичних ВНЗ України кредитно-модульної системи навчання відповідно до Болонської декларації.

Технології сучасного виробництва й праці передбачають інтенсифікацію трудових процесів, які потребують високої міри напруження опорно-рухового й сенсорного апаратів; активізації процесів мислення, уваги, пам'яті та психоемоційної сфери. В зв'язку з цим важливе місце у формуванні та розвитку потенційних можливостей особистості сучасного фахівця посідають фізична культура і спорт та один з її розділів - професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП). Остання повинна сприяти досягненню високого рівня готовності до високопродуктивної навчальної та трудової діяльності.

Аналіз спеціальних джерел [О.А Андрющенко, 2003; В.Д. Кремень та ін., 2004; В.П. Черних та ін., 2003, 2004] показує, що крім нормативно-правового забезпечення навчання в нових умовах одними з першочергових заходів щодо упровадження кредитно-модульної системи організації навчання у НФаУ є наступні: 1) розроблення навчальних програм з конкретних предметів згідно з принципами Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS); 2) забезпечення усіх студентів навчально-методичною літературою та їхніми електронними версіями; 3) підготовку, видання (перевидання) підручників, посібників, методичних рекомендацій для дисциплін, які вивчаються в університеті; 4) упровадження в практику сучасних освітніх інновацій, інформаційних, комп'ютерних і мультимедійних технологій, а також активних методів навчання тощо.

Керуючись вищевикладеним, викладачами кафедри фізичного виховання та здоров'я НФаУ був виконаний великий об'єм роботи, направлений на вирішення саме вказаних задач.

Так, по-перше, була розроблена та апробована на практиці типова програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для студентів спеціальностей «Фармація», «Клінічна фармація», «Технологія парфумерно-косметичних засобів» і «Технологія фармацевтичних препаратів». В 2006 р. вона була затверджена МОЗ України, а в 2008 р. опублікована [Х.: Вид-во НФаУ, 2008. – 60 с.]. Тепер ця програма використовується як базова при підготовці робочих програм для студентів інших спеціальностей, які сертифіковані у НФаУ.

По-друге, викладачами кафедри підготовлений (в електронній та роздрукованій версіях) і щорічно поновлюється анотований список основної (по фізичному вихованню, спорту, здоров'ю і туризму), та додаткової спеціальної (по анатомії, фізіології, гігієні, біохімії, медицині та ін.) літературі, яка знаходиться в бібліотеці університету та на кафедрі фізичного виховання. Крім цього також підготовлений перелік статей, які опубліковані чи публікуються у фаховому журналі «Теорія та методика фізичного виховання». Разом з трьома кафедральними комп'ютерами, які підключені до системи Internet, це робить можливим оперативно робити пошук необхідної інформації.

Третє. Загальновідомо, що в теперішній час кількість студентів, котрі мають різні відхилення в стані свого здоров'я набагато збільшилось. В зв'язку з цим з ними виконується лікувальна фізична культура (ЛФК), яка використовує фізичні вправи з лікувально-профілактичною метою для більш швидкого й повноцінного відновлення здоров'я й попередження ускладнень захворювання. Ми вважаємо, що навчання технології моніторингу здоров'я, формування знань, умінь і навичок самоконтролю - одне з головних завдань фармацевтичних і медичних ВУЗів. Тому на кафедрі була розроблена й апробована система самоконтролю для студентів, які займаються ЛФК. Її ключовими ланками окрім відповідних методичних рекомендацій є щоденник самоконтролю - інформаційна база суб'єктивних й об'єктивних даних, що дозволяє контролювати, аналізувати й оцінювати своє здоров'я й фізичний розвиток (тобто, здійснювати їхній моніторинг).

Четверте. Для інформаційного забезпечення програмних вимог дисципліни «Фізичне виховання» викладачами кафедри підготовлено (в друкованих типографським способом версіях) навчальні посібники і методичні рекомендації відповідно до основних розділів робочих програм: легкої атлетики, спортивних ігор, оздоровчої та атлетичної гімнастики, професійно-прикладної фізичної підготовки.

Для якісного проведення навчального процесу, який би відповідав сучасним вимогам, ведучими викладачами підготовлені в електронних та роздрукованих версіях розширені плани-конспекти практичних занять першого та другого із вищевказаних розділів. Це дає можливість використовувати їх як викладачам (при підготовці аналогічних тем), так і студентам (при відпрацюванні пропущених занять).

П'яте. Для забезпечення СРС розроблений тематичний план для кожного модуля (1,2 – для I курсу; 3,4 – для II курсу). В розділ СРС крім теорії (вивчення відповідних літературних джерел, наприклад, «Фізична культура та основи здорового способу життя», «Основи контролю та самоконтролю під час фізичного виховання» тощо) представлені до кожних з основних розділів також і практичні завдання, виконання яких допомагає студентам самостійно підготуватися до поточного, модульного і підсумкового контролю.

Шосте. Для полегшення вивчення студентами навчального матеріалу в умовах кредитно-модульної системи навчання для них також підготовлені: а) вимоги до знань, умінь та навичок, якими вони повинні оволодіти при вивченні дисципліни «Фізичне виховання»; б) питання для самоконтролю; в) інформаційно-довідковий матеріал (таблиці контрольних нормативів, державних тестів, функціонального стану організму людини відповідного віку, статі та фізичної підготовленості тощо). Уся основна інформація з навчального процесу знаходить своє відображення на відповідних стендах, які розташовані в доступних для студентів місцях.

Сьоме. Для методичного забезпечення практичних аудиторних і самостійних занять підбирається база наочних посібників на різних носіях: 1) на паперових (малюнки, схеми, плакати); 2) на фотоплівці (слайди, кінограми, навчальні фільми); 3) електронні та мультимедійні (комп'ютерні дискети та DVD диски).

Таким чином, розроблені кафедрою «фізичного виховання і здоров'я» НФаУ напрями організаційної, методичної та наукової роботи зробили можливим, на наш погляд, по-перше, впроваджувати основні положення Болонської декларації в навчальний процес по фізичному вихованню студентів національного фармацевтичного університету; по-друге, їх перевірка в практиці навчання дає підґрунтя рекомендувати їх для практичного використання в навчальному процесі інших медичних ВНЗ України.

ОСНОВНІ НАПРАВЛЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КАФЕДРИ УПРАВЛІННЯ І ЕКОНОМІКИ ФАРМАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Книш Є.Г., Ткаченко Н.О., Бушуєва І.В., Сінча Н.І., Литвиненко О.В., Червоненко Н.М., Демченко В.О., Зарічна Т.П., Демченко О.В., Алексєєва І.М., Гетало О.В., Гоцуля Т.С., Самко А.В., Суховий Г.П., Тимошенко Л.О.

Запорізький державний медичний університет

Нові умови існування фармацевтичної галузі України, ріст професійної конкуренції ставлять нові вимоги до сучасного кадрового потенціалу. Сучасна вища фармацевтична школа своє головне завдання вбачає у здійсненні багатоаспектної підготовки кадрів для всіх сегментів сучасної фармацевтичної індустрії. У вирішенні цієї задачі важливу роль відіграє науково-дослідна робота, що здійснюється кафедрою управління та економіки фармації.

Важливе значення у якісній підготовці фахівців для фармацевтичної галузі відіграє активне залучення студентів до роботи у студентському науковому товаристві. Сьогодні у СНТ на кафедрі працюють студенти 3,4,5 курсів фармацевтичного факультету за фахом «Фармація» та «Технологія парфумерно-косметичних засобів». Це визначає певну багатогранність наукових досліджень, які проводить кафедра.

Основною метою роботи студентського наукового товариства на кафедрі є підвищення якості підготовки фахівців шляхом опанування студентами передових досягнень фармацевтичної науки і практики.

Для досягнення поставленої мети СНТ вирішує такі задачі, як: надає допомогу у поглибленому вивченні учбового матеріалу та закріпленні практичних навичок у вільний від навчання час; розширює теоретичний кругозір та наукову ерудицію майбутнього фахівця; виховує потреби та уміння постійного удосконалення своїх знань; розвиває у студентів творче мислення та оптимальні підходи до вирішення практичних питань.

Особлива увага в процесі наукових досліджень приділяється таким актуальним аспектам, як: маркетингові дослідження ринку пробіотиків, ринку гомеопатичних лікарських засобів, ринку засобів, що застосовуються у лікуванні раку молочної залози, ринку апаратної косметології, концепції соціально-етичного маркетингу у фармації, особливості менеджменту салонного бізнесу, нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності у косметичній галузі, особливості кадрового менеджменту підприємств індустрії краси, система оподаткування фізичних і юридичних осіб, інструментальні системи для інтеграції електронних матеріалів фармацевтичної тематики, законодавча база фармацевтичної галузі, соціально-психологічні аспекти споживачів на фармацевтичному ринку, фармацевтична логістика, фармакоекономічні дослідження ветеринарних засобів, особливості системи обліку у фармації тощо.

Серед різноманітних форм науково-дослідницької роботи у гуртку, за характером участі студентів можна виділити засідання гуртка, де готуються реферативні роботи для доповідей та дискусії. Існує частина найбільш здібних студентів, які допомагають науковим робітникам кафедри у проведенні самостійної дослідницької роботи у рамках наукової тематики кафедри.

З року в рік тематика оновлюється новими актуальними питаннями фармацевтичної галузі.

На нашу думку, знання, які отримують студенти поза учбовою програмою, нададуть їм фахової впевненості і допоможуть опанувати нові висоти в практичній діяльності, вирішувати свої профорієнтаційні проблеми.

НЕОБХОДИМОСТЬ УЧЕТА СПЕЦИФИКИ ВЗРОСЛОЙ АУДИТОРИИ В ОБУЧЕНИИ

Кожухова Т.В.

Институт повышения квалификации специалистов фармации, НФаУ

Взрослый обучаемый в образовательном процессе системы повышения квалификации занимает особую позицию, которая характеризуется рядом противоречий: между социальным статусом, возрастным статусом и статусом учащегося; между принятием себя как состоявшегося профессионала, и необходимостью контакта с другим человеком, выступающим в роли преподавателя; между признанием своей компетентности, как основы состоятельности, и некомпетентности в области, составляющей предмет обучения.

Большое преимущество взрослой аудитории состоит в том, что она может быть достаточно высоко мотивирована на обучение. Именно эта категория глубоко осознает причины необходимости обучения, сферы возможного приложения полученных знаний и готова точно сформулировать запрос к преподавателю. Однако более сложной является ситуация, когда в учебную группу попадают люди, не имеющие актуального желания обучаться. В работе с данной категорией слушателей преподаватель оказывается перед необходимостью обосновывать важность обучения. Для этого ему необходимы знания об индивидуальных целях, склонностях, мотивах слушателя, а также представление о ситуации, в которой слушатель окажется по возвращении с курса подготовки. Очень важно, чтобы преподаватель максимально использовал все возможные источники сбора предварительной информации о слушателях: регистрационную «Карточку курсанта», беседы при регистрации, знакомство со слушателями на вступительной семинар-конференции. Это поможет ему находить аргументы в пользу участия специалистов в конкретной программе усовершенствования и подбирать индивидуализированные способы мотивирования слушателей. Так, если слушатель был вынужден пойти на курсы, подчиняясь существующему в учреждении жесткому правилу относительно порядка прохождения курсов повышения квалификации, то в мотивационной беседе целесообразно показать важность успешного обучения для получения шанса стабильной успешной карьеры.

Фактором, оказывающим существенное влияние на ожидания слушателей по отношению к процессу обучения, выступает прошлый опыт и сложившийся при этом индивидуальный стиль овладения знаниями. В процессе реализации учебных занятий часто возникают проблемы, связанные с «психологической инерцией» обучающихся, со сложившимися стереотипами, неприятием, нежеланием воспринимать то, что находится в противоречии с их взглядом и опытом. Известно, что воспринятая информация скорее укрепляет уже существующие у взрослой аудитории установки, мнения и позиции, чем изменяет их. Сложившийся человек склонен искать подтверждение своим уже выработанным, ранее сформированным взглядам. Защитные механизмы человеческой психики выбирают ту информацию, которая соответствует предрасположениям индивида, которая для него приемлема, а значит, человек запоминает то, что совпадает с его прошлым опытом и не замечает или забывает то, что ему противоречит.

Каждому человеку присущ свой индивидуальный стиль научения. В большой аудитории будут представлены все из 4-х возможных стилей: функциональный, личностный, авторитарный и проектный. Поэтому рассчитывать надо не на один из них, а на все одновременно. Это усложняет задачу и требует от преподавателя умения работать в нескольких ролях, исполняя различные функции и учитывая особенности взрослой аудитории.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПІДГРУНТЯ НОВОГО ПОКОЛІННЯ ГАЛУЗЕВИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Коломієць І.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Реформування вищої освіти потребувало розробки нового покоління галузевих стандартів вищої освіти (ГСВО) на якісно нових засадах, на переході від "знанієвої" до компетентнісної моделі освіти. Давно зрозуміло, що класична система викладання "від вчителя до учня" зруйнувалась. Суспільство воліє бачити особистість, яка не тільки має знання і вміє ними оперувати, але й здатна до саморозвитку, до творчої діяльності, здатна реалізувати себе як особистість, вміє пристосовуватись до нових потреб ринку праці. Сьогодні, фахівці визначають три основних компоненти в компетентнісній освіті: це формування знань, умінь і цінностей особистості. При цьому зазначається, що застосування компетентнісного підходу не замінює традиційну для України систему «знання, уміння, навички», а створює передумови для більшого та гнучкішого наближення результатів освіти до потреб та вимог ринку праці, подальшого розвитку освітніх технологій, системи освіти вцілому; його не слід розглядати виключно з точки зору предметних знань, умінь та навичок. Він включає в себе мотиваційні, морально-етичні та інші компоненти, направлені на творчість, дію, результат. Компетентнісний підхід обумовлює нові ролі викладача, студента у процесі "викладання - навчання – оцінювання". Переноситься акцент від "що викладають" (зміст) до "що студент буде здатний робити". Викладач є менеджером у освітньому процесі, керівником роботи студента. Для студента притаманна розвинена здатність працювати з оригінальною інформацією, використання різних форм доступу до інформації. Слід визначити співвідношення термінів кваліфікація, компетенція, компетентність. Кваліфікація описує функціональні вимоги, пов'язані з областю, об'єктом, видами, задачами професійної діяльності. Види діяльності висувають вимоги до кваліфікації. Компетенція передбачає можливість дії в широких областях. Це поняття означає коло питань, з якими людина добре обізнана, має певний досвід. Компетенція — сукупність взаємопов'язаних якостей людини, які є необхідними для здійснення ефективної діяльності в певній галузі. В той же час, це інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника навчального закладу для виконання діяльності в певних професійних та соціально - особистісних галузях, який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності. Компетентність — володіння відповідними компетенціями, які включають особисте ставлення до предмету діяльності. В методичних рекомендаціях до розробки ГСВО розглядаються універсальні компетенції: *соціально-особистісні* (розуміння та сприйняття принципів біоетики; здатність учитися, креативність, адаптивність і комунікабельність, наполегливість у досягненні мети, турбота про якість виконуваної роботи, толерантність, екологічна грамотність); *інструментальні* (знання іншої мови(мов), навички роботи з комп'ютером, дослідницькі навички,) *загальнонаукові* (базові знання фундаментальних розділів наук, необхідних для засвоєння професійно-профільованих дисциплін); *професійні* (загально-професійні; спеціалізовано-професійні).

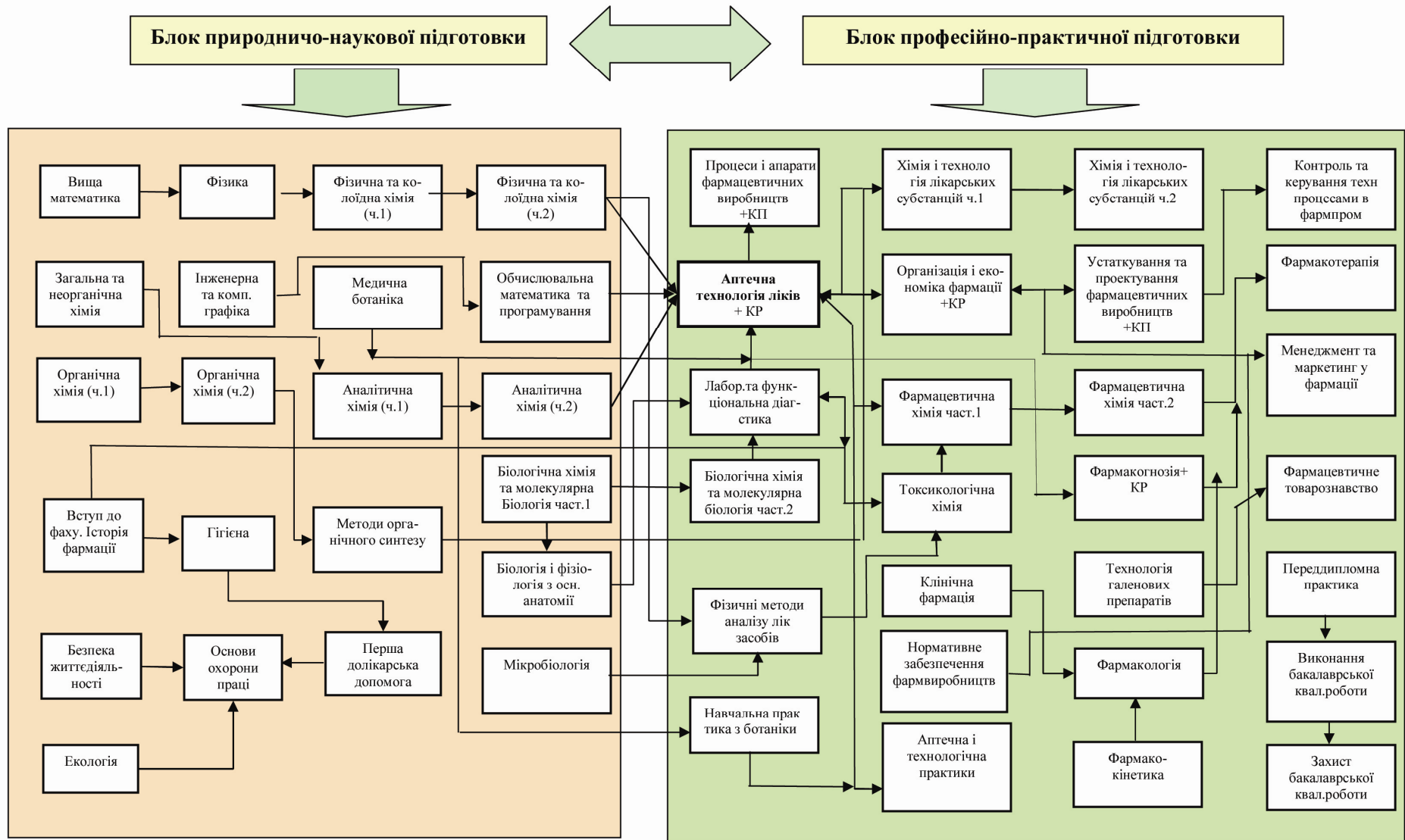
Якщо головна мета діяльності системи вищої освіти - підготовка фахівця, здатного до професійного та особистісного самовдосконалення, то процес навчання доцільно організувати таким чином, щоб забезпечувався всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця. Засобом формування особистості при цьому стають освітні технології, продуктом діяльності - особистість випускника вищого навчального закладу, який має бути компетентним не лише в професійній галузі, але й при вирішенні будь яких завдань, які ставить перед ним життя.

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АПТЕЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЛІКІВ» В УМОВАХ СУЧАСНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

Кричковська А.М., Губицька І.І., Паращин Ж.Д., Стасевич М.В., Хоменко О.І., Новіков В.П.
Національний університет «Львівська політехніка»

Сьогодні в Україні спостерігається тенденція зменшення кількості аптек, що мають у своїй структурі рецептурно-виробничий відділ (РВВ). Станом на початок 2009 року в Україні оптовою та роздрібною торгівлею лікарських засобів (ЛЗ) займалось 5931 суб'єкти господарювання, серед яких 24139 аптечні заклади, з них 21,8 % складають аптеки державної та комунальної форми власності, в яких переважно збереглись РВВ. Аналіз номенклатури та обсягів виготовлення ЛЗ в РВВ, який було здійснено Немченко А.С. та Глущенко О.М., свідчить, що у 2003-2008 рр. питома вага екстемпоральних ЛЗ становила в середньому - 1,7%, а для міжлікарняних та лікарняних аптек – 24,54%. Загальна номенклатура прописів ЛЗ налічує 300 найменувань, з них найбільш вживаних – до 50 у аптеках, що обслуговують населення, та до 170 – в лікарняних та міжлікарняних аптеках. Екстемпоральну рецептуру майже витіснив широкий асортимент готових ЛЗ. Пояснити таку тенденцію просто - виготовлення ЛЗ в умовах аптеки нерентабельне. Однак, промислове виробництво не може забезпечити весь необхідний асортимент препаратів. Дослідження Євстратьєва Є.Є. щодо порівняльного аналізу наявності інфузійних розчинів (ІР) промислового та аптечного виробництва на регіональному фармацевтичному ринку Львівської області свідчать про те, що при загальній кількості ІР 23 найменування, на ринку відсутні 9 найменувань ІР промислового виробництва – розчин натрію хлориду 10%, розчини глюкози 12,5%, 20% і 25%, розчини новокаїну 1%, і 2%, розчин калію хлориду 7,5%, розчин кальцію хлориду 1% і розчин магнію сульфату 25%. Отже, не зважаючи на вигоду для населення, кількість аптек з РВВ лише у м. Львові зменшилася до 12, для порівняння - у 2002 році їх нараховувалось 25. Оскільки, приватним аптекам тепер не вигідно створювати РВВ, то постає питання доцільності викладання такої дисципліни як «Аптечна технологія ліків» (АТЛ). Однак, існує потреба у підготовці фармацевтичних фахівців, яка здійснюється за напрямом «Фармація» та спеціальністю «Технологія фармацевтичних препаратів», що включає освітньо-кваліфікаційні блоки як природничо-наукових дисциплін, так і професійно-практичних, серед яких «АТЛ», «Фармакотерапія», «Фармакокінетика», «Нормативне забезпечення фармацевтичних виробництв». У НУ «Львівська політехніка» здійснюється підготовка технологів фармацевтичного виробництва за спеціальністю 7.(8).120201 «Технологія фармацевтичних препаратів» з правом працевлаштування на хім.-фарм. підприємствах. Однак, не зважаючи на те, що випускники кафедри технології біологічно активних сполук, фармації та біотехнології НУ «Львівська політехніка» не можуть займатись виготовленням ЛЗ в умовах аптеки, знання, які вони отримують при вивченні курсу «АТЛ» та проходженні практики у РВВ аптек є, поза сумнівом, необхідними, оскільки забезпечують розуміння технологічних процесів виготовлення ЛЗ, що допомагає у розробці нових промислових технологій та впровадженні їх на виробництвах. Наші дослідження свідчать, що вивчення такої дисципліни як «АТЛ» сприяє теоретичній підготовці студентів для сприйняття ряду фахових дисциплін (блок-схема 1). Опрацьована блок-схема дозволяє прослідкувати взаємозв'язки між базовими та фаховими дисциплінами. Так, теоретичні та практичні навички з «АТЛ» щодо виготовлення лікарських форм допомагають молодим спеціалістам зрозуміти технологічні процеси виготовлення ЛЗ, необхідність вибору і використання апаратів та обладнання в умовах серійного виробництва.

Структурно-логічна схема підготовки бакалаврів з напрямку «Фармація»

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ І БІОТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ З ПИТАНЬ ЛІЦЕНЗУВАННЯ, СТАНДАРТИЗАЦІЇ, СЕРТИФІКАЦІЇ, ВАЛІДАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ

Кричковська А.М., Стасевич М.В., *Громовик Б.П., *Корнієнко О.М.,
Баранович Д.Б., Губицька І.І., Новіков В.П.

Національний університет «Львівська політехніка»,

*Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Концепцією розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України, яка затверджена наказом МОЗ України від 18.12.2007 № 838, як пріоритетний напрямок задекларовано створення сучасних умов матеріально-технічного та інформаційного забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців фармацевтичної біотехнології для прискорення формування біотехнологічного напрямку у національній фармацевтичній галузі. Значну увагу надається також підвищенню ефективності та якості практичної підготовки з питань промислового виробництва та контролю якості лікарських засобів як у процесі базової підготовки, так і післядипломної спеціалізації. Підготовка кадрів фармацевтичного і біотехнологічного напрямків проводиться за низкою спеціальностей: 7.(8)120201 «Фармація», 7.(8)110206 «Клінічна фармація», 7.(8)120201 «Технологія фармацевтичних препаратів», 7.(8)110202 «Технологія парфумерно-косметичних засобів», 7.(8)092901 «Промислова біотехнологія», 7.(8)000001 «Якість, стандартизація та сертифікація». При цьому спеціальності «Технологія фармацевтичних препаратів» і «Промислова біотехнологія» одночасно вивчаються у Національному фармацевтичному університеті (м. Харків), Українському державному хіміко-технологічному університеті (м. Дніпропетровськ), Національному університеті «Львівська політехніка» та Одеському національному політехнічному університеті. Підготовка фахівців із згаданих вище спеціальностей повинна базуватись на комплексному підході до вивчення питань ліцензування, стандартизації, сертифікації, валідації та забезпечення контролю якості на фармацевтичних і біотехнологічних підприємствах.

Проте проведений аналіз навчальних програм провідних вузів України фармацевтичного і біотехнологічного спрямування дозволив ідентифікувати понад два десятки курсів, в яких висвітлюються питання стандартизації, сертифікації, метрології та забезпечення контролю якості продукції, серед яких – «Державна система забезпечення якості лікарських засобів», «Забезпечення якості лікарських засобів», «Системи управління якістю», «Управління якістю в хіміко-фармацевтичному виробництві», «Управління якістю в біотехнології», «Належні практики у фармації», «Основи належної виробничої практики (GMP)», «Основи метрологічної діяльності», «Стандартизація лікарських засобів», «Стандартизація фармацевтичної продукції», «Стандартизація у сфері якості», «Стандартизація та сертифікація фармацевтичної продукції», «Стандартизація і сертифікація продукції та послуг», «Сертифікація продукції та послуг», «Сертифікація та підтвердження відповідності», «Атестація та сертифікація персоналу», «Якість, стандартизація та сертифікація» (спеціалізація). Такий розподіл навчальних дисциплін зумовлений відсутністю системного підходу до вивчення зазначених вище питань. Власне системний виклад фундаментальних принципів ліцензування, стандартизації, сертифікації, валідації та забезпечення контролю якості пропонують нові програмні базові дисципліни «Нормативне забезпечення фармацевтичних виробництв» та «Нормативне забезпечення біотехнологічних виробництв», що введені у Національному університеті «Львівська політехніка» до освітніх планів підготовки фахівців за базовими напрямами

120201 «Фармація» і 051401 «Біотехнологія». Предметом дисциплін є засвоєння вимог нормативних актів (законів, постанов, наказів) та положень нормативно-технічних документів, що регламентують порядок організації виробництва фармацевтичної та біотехнологічної продукції, проведення стандартизації, сертифікації продукції, атестації та валідації виробництва, вимоги до організації систем управління якістю на промислових підприємствах. Метою навчальних дисциплін є використання студентом основ законодавства, що регулює організацію виробничої діяльності, здійснення стандартизації, сертифікації та метрологічного забезпечення виробництва, контролю якості продукції, засвоєння та використання принципів і правил належних фармацевтичних практик, а також подальше застосування одержаних знань та навичок при вивченні загальної та спеціальної технології, виконанні курсових і дипломних проектів, у майбутній виробничо-практичній діяльності.

Відповідно до навчальних програм згаданих вище дисциплін Б.П.Грошовиком, М.В.Стасевич, Д.Б.Баранович, А.М.Кричківською, О.М.Корнієнко, В.П.Новіковим підготовлено і надруковано посібник «Нормативне забезпечення фармацевтичних і біотехнологічних виробництв», якому було надано гриф Міністерства освіти та науки України. Особливістю побудови навчального посібника є те, що навчальна дисципліна розбита на два модулі – «Система стандартизації та управління якістю фармацевтичної галузі» і «Нормативне регулювання технологічних процесів виробничого підприємства».

Система стандартизації та управління якістю розглядається як послідовність чотирьох тем, які логічно розкривають питання управління виробництвом фармацевтичної продукції, стандартизації і сертифікації цієї продукції в Україні, міжнародних систем і стандартів управління якістю у фармацевтичній і біотехнологічній промисловості та метрологічного контролю виробничих підприємств. У свою чергу нормативне регулювання технологічних процесів виробничого підприємства теж поділено на чотири послідовні теми: ліцензування і контроль господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, належна виробнича практика, нормативна документація, технологічний та технічний регламенти виробничого підприємства. Для кращого засвоєння матеріалу у кінці кожної навчальної теми подано перелік контрольних питань, умови завдань для практичного виконання і приклади їх рішень, а також тести для самостійної підготовки. з метою перевірки рівня засвоєння знань, у кінці кожного модулю розроблено перелік тестових питань для проведення підсумкового тестового контролю.

Завершують навчальне видання відповіді до тестів для самостійної підготовки і підсумкового тестового контролю, а також додатки, іменний покажчик, ключові категорії та положення, список літератури. Навчальний посібник рекомендовано для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації за спеціальностями «Технологія фармацевтичних препаратів», «Промислова біотехнологія», «Фармацевтична біотехнологія», «Фармація», «Технологія парфюмерно-косметичних засобів», «Якість, стандартизація та сертифікація». як свідчать результати апробації посібника, студенти досить легко орієнтуються у текстах, таблицях і схемах, наведених у навчальному виданні, формують грамотні висновки стосовно кожної теми, постійно збагачують словниковий запас. дидактична та методична системи посібника забезпечують формування позитивної мотивації до навчання. викладачі, у свою чергу, відзначають високу науковість змісту навчального посібника, оригінальність запропонованого матеріалу та нові підходи до вивчення питань ліцензування, стандартизації, сертифікації, валідації та забезпечення контролю якості фармацевтичних і біотехнологічних виробництв.